

PISA KANNINGIN 2015

Framgongd í PISA kanningini

PISA kanningin í 2015 vísir okkara besta úrslit higartil. Kanningin bleiv handað landsstýriskvinnuni í mentamálum frá føroyska stýrisbólkinum í gjár

Sólvit E. Nolsø

PISA kanningin 2015 bleiv lögð fram í dag á Menta-málaráðnum. PISA, ið stendur fyri Programme for International Student Assessment, er ein kanning, ið OECD stendur fyri, ið kannar førleikarnir innan náttúruvísindi, støddfrøði og lesing hjá 15-ára gomlum næmingum. Føroyar luttóku fyrstu ferð í 2006 og hava verið við í kanningunum síðan. Orsøkin til júst hesi trý kjarnuøki er, at tey verða mett at verða grundleggjandi fyri, at næmingar hava førleikar at luttaka aktivt samfelagnum eftir lokna skúlagongd.

Næmingar verða kannaðir hvussu støði er munnligt og skrivligt. Tað er ikki bert tað faktuelle, ið verður kannað, men eisini hvussu væl næmingar nýta tað, ið teir hava lært. Tað írokna millum annað fatan av hugtøkum og førleikan at virka í eini røð av ymsum støðum, ið krevja, at ein skilir lýstar trupulleikar.

Framgongd á øllum økjum

Sum sagt, so eru tað náttúruvísindi, støddfrøði og lesing, ið verða kannaði. Føroyar hava størstu framgongd í lesing. Har hava vit fingið eitt úrslit, ið eitur 470 PISA stig (sí stigatalvu), ið leggur okkum í 2. førleikastig, ið OECD metir sum miðal førleikastigið, ið næmingar skulu liggja í. Síðan 2006 hava vit havt eina framgongd á 60 PISA stig, ið svarar til hálvannað ársverk, ið er ein stor framgongd. Vit eru enn niðast av norðurlondum, men hava størstu framgongd. Ísland er næst okkum við 482 stigum. Hini norðurlondini liggja millum 482 og 525 PISA stig. OECD miðal er 493 stig.

Hægsta stigatal í støddfrøði

Okkara besta stigatal er í støddfrøði, har vit liggja á 482 stigum. Tað er ein hækking á 10 stig síðan 2012. Næst okkum er Ísland við 488 stigum og ovast eru Danmark og Finnland við 511 stigum. Miðal fyri OECD er

Rigmor Dam fekk handað greining og tilmæli frá Inga Højsted, ið var í arbeiðsbólkinum fyri PISA kanningina

námsætlanirnar í fólkskúlanum og fáa lærarar at brúka tær. Vit skulu eisini førleikamenna og endurútbúgva okkara verandi lærarar samstundis sum vit eisini mugu hyggja ítøkiliga at náttúruvísindaligu lærugreinunum og fáa fleiri lærarar innan tær lærugreinirnar, sigur Rigmor Dam.

Føroyskt tilfar ger mun

Tað er sjálvandi torført at siga hvat tað er, ið er orsøk til stóru framgongdina. Tað er

eitt ógvuliga samansett svar. Tó kann sigast, at jú størri úrval av føroyskum frálæru tilfari vit hava, jú betur verða næmingarnir førir fyri at skilja ástøði og samanhangir, tí tey lesa tað á egnum málið. Serliga innan lesing er nógv føroyskt tilfar framleitt og tað sæst væl aftur.

solvit@sosialurin.fo

491 stig, so vit eru ikki langt frá at koma uppá sama støði sum hini norðurlondini.

Tað er í náttúruvísindini, at tað stóra takið skal takast. Har hava vit eitt miðaltal á 447 stig. Tað er eitt líknandi úrslit, sum kanningarnar í 2009 og 2012 vísu. Úrslitið er muna betur enn tað var í 2006, men eftir tað kanningina blivu átøk framd fyri at betra um úrslitið, serliga miðað eftir innskúlingini. Føroyar liggja niðast av norðurlondum og eitt fittur teinur er upp til Ísland, ið er norðurlandið frammanfyri okkum. Miðalstig fyri OECD londini eru 493 stig, so tað eru 46 stig upp til miðal OECD talið, ið svarar til meir enn eitt ársverk.

Skulu ikki brúka til samanberingar

Rigmor Dam, landsstýriskvinna í skúlamálum, sigur, at hetta úrslitið skal ikki brúkast til at samanbera okkum við onnur lond. Vit skulu ikki brúka hetta

fyri at kappast við onnur lond um at gerast best. Vit skulu brúka hetta sum eina støðumynd av okkara egnu børnum og hvar tey liggja í hesum lærugreinum. Rigmor Dam sigur, at hetta fer ikki at gera, at øll lóggávan innan skúlaverkið verður endavend, men at vit kunnu nýta hetta sum eina ábending á hvat kann gerast betur, tí lærugreinirnar skulu heldur ikki undirmerast.

– Vit hava heldur ikki áhuga í, at framleiða næmingar, ið eru nógv best til bert hesir økir, men vit vilja fáa ein litríkari skúla, ið eisini leggur dent á samanhald, trivnað og fólkaræði til dømis, sigur Rigmor Dam.

Rigmor Dam sigur, at tað er ikki neyðturviliga mál-ið hjá okkum at raka teir hægstu bólkarar innan øll økir, men tað má sannast, at vit eiga at lyfta okkum á eitt sindur hægri støði innan tey trý økini, og tað eigur at verða fyrsta mál.

– Ítøkiliga, tað, sum vit fara at gera nú, er at menna

Talva 5 – Samandrættur av lýsingunum av teimum sjei førleikastiginum í PISA 2015 fyri náttúruvísindi

Stig	Niðara markvirði	Næmingurin skal duga
6	708	Á stigi 6 duga næmingar at gagnnýta og knýta saman náttúruvísindalig hugskot og hugtøk frá materiellu, lívfrøðiligu og jarðar- og rúmdarvísindum og brúka innihalds-, háttalags- og ástøðisvitan til at geva eina frágreiðandi hypotesu um nýggj náttúruvísindalig fyrbrigdi, hendingar og tilgongdir, ella at gera forsagnir. Tá tey tulka dátur og úrslit duga tey at gera mun á viðkomandi og óviðkomandi upplýsingum og duga at gagnnýta vitan, sum ikki er í vanligu námsætlanini. Tey skilja munin millum grundgevingar grundaðar á náttúruvísindaliga próvforslu og ástøði og grundgevingar sum eru grundaðar á onnur viðurskifti. Næmingar á stigi 6 duga at meta um ymsar uppsetingar av torførum kanningum, kanningarferðum ella simuleringum og duga at grundgeva fyri sínum valum.
5	633	Á stigi 5 duga næmingarnir at brúka abstrakt náttúruvísindalig hugskot og hugtøk at greiða frá ókendum og torgreiddum fyrbrigdum, hendingum og tilgongdum sum hava fleiri móguligar líðir. Tey duga at brúka fjølbroytta ástøðisvitan at meta um ymsar uppsetingar av kanningum og at grundgeva fyri teirra valum, og nýta ástøðiliga vitan at tulka upplýsingar ella at gera forsagnir. Næmingar á stigi 5 duga at meta um ymsar mátar at kanna ein ávísan spurning vísindaliga og duga at siggja avmarkingar í hvussu dátur kunnu tulkast, bæði í mun til keldur og í mun til óvissur í náttúruvísindaligum dátum.
4	559	Á stigi 4 duga næmingar at nýta heldur torføra ella heldur abstrakta innihaldsvitan, sum tey antin hava fingið uttíggjaða ella minnst aftur, til at skipa frágreiðingar av samansettum ella ikki serliga kendum støðum og tilgongdum. Tey kunnu gera royndir, sum hava tveir ella fleiri óheftar variablar í einum avmarkaðum samanhangi. Tey megna at grundgeva fyri einari kanningaruppseting við at gagnnýta partar av háttalags- ella ástøðisvitan. Næmingar á stigi 4 kunnu tulka dátur, sum stava frá lutfalsliga samansettum dátum ella úr heldur ókendum viðurskiftum, gera hóskaði niðurstøður, sum lyfta seg upp um dáturnar og duga at grundgeva fyri sínum valum.
3	484	Á stigi 3 duga næmingarnir at gagnnýta eitt sindur torføra innihaldsvitan til at vísa á og gera frágreiðingar um kend fyrbrigdi. Í minni kendum ella meiri truplum umstøðum kunnu tey gera frágreiðingar, um tey fáa røttu stíkkorð ella stuðul. Tey kunnu gagnnýta partar av háttalags- ella ástøðisvitan at gera einfalda kanning í einum avmarkaðum samanhangi. Næmingar á stigi 3 megna at siggja mun á náttúruvísindaligum og ikki-náttúruvísindaligum viðurskiftum og duga at vísa á próvforslu, sum stuðlar eitt náttúruvísindaligt uppháld.
2	410	Á stigi 2 duga næmingarnir at nýta kenda innihaldsvitan og grundleggjandi háttalagsvitan til at finna fram til eina hóskaði náttúruvísindaliga frágreiðing, tulka dátur og at siggja, hvønn spurning ein einföld kanning roynir at svara. Tey duga at brúka grundleggjandi ella gerandis náttúruvísindaliga vitan til at finna fram til eina rímliga niðurstøðu burtur úr einföldum dátum. Næmingar á stigi 2 hava so frægt av grundleggjandi ástøðisvitan, at tey kunnu staðfesta, hvørt ein spurningur kann verða svaraður við eini náttúruvísindaligari kanning.
1a	335	Á stigi 1a duga næmingarnir eitt sindur at brúka grundleggjandi innihalds- og háttalagsvitan til at kenna aftur ella greiða frá heilt einföldum náttúruvísindaligum fyrbrigdum. Faa tey hjálp, kunnu tey gera náttúruvísindaligar kanningar við í mesta lagi tveimum variablum. Tey eru for fyrri at siggja einfaldar orsakir ella sambond, og at tulka grafar, sum seta fá krøv til fatanarevni. Næmingar á stigi 1a duga at velja ta bestu náttúruvísindaligu frágreiðingina fyri viðurskifti, sum tey kenna aftur frá persónligum, lokalum og globalum samanhangum.
1b	261	Næmingar á 1b stigi kunnu brúka grundleggjandi náttúruvísindaliga vitan til at kenna aftur tættir um kend, einföld fyrbrigdi. Teir duga at finna einföld mynstur í dátum, kenna grundleggjandi náttúruvísindalig heiti og kunnu gera eina náttúruvísindaliga roynd, um tey fáa heilt ítøkiliga at víta, hvat tey skulu gera.

2.8 PISA metingin í verki – eitt dømi

Hóast hvør spurningur í PISA 2015 uppgávanum er ætlaður at kanna ein ávísan førleika, er ofta neyðugt at brúka fleiri av førleikunum fyri at loysa eina uppgávu. Um leið helvtin av øllum uppgávanum krevja, at næmingarnir í høvuðsheitum náttúruvísindaliga greiða frá fyrbrigdum, um leið 30% krevur, at tey tulka dátur og úrslit náttúruvísindaliga, og síðsti fjórðingurin leggur dent á at duga, at meta um og leggja til rættis náttúruvísindaligar kanningar. Viðhvert er í somu uppgávu lagdur dentur á fleiri førleikar, soleiðis sum tað sæst í leysgívnur uppgávu "Flytifuglar".

Næmingarnar verða bidnir um at greiða frá einum fyrbrigdi náttúruvísindaliga, tey verða biðin um at meta um og leggja til rættis náttúruvísindaliga kanning, og tey mugu tulka dátur og úrslit vísindaliga. PISA er soleiðis háttað, at øll fáa ikki somu uppgávurnar. 116 føroyskir næmingar finga móguleika at svara hesari uppgávu.